

Jasmin Äijö

Alueellisen yleisötyöprojektin vaikutukset

Case Pääroolissa Jakomäki

Opinnäytetyö

Kevät 2019

SeAMK Liiketoiminta ja kulttuuri

Kulttuurituottaja

SeAMK

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: SeAMK Liiketoiminta ja kulttuuri

Tutkinto-ohjelma: Kulttuurituottaja

Suuntautumisvaihtoehto: Visuaalinen tuottaja

Tekijä: Jasmin Äijö

Työn nimi: Alueellisen yleisötyöprojektin vaikutukset: Case Pääroolissa Jakomäki

Ohjaaja: Esa Savola

Vuosi: 2019

Sivumäärä: 34

Liitteiden lukumäärä: 2

Yleisötyö teattereissa on vielä suhteellisen uusi, mutta kasvava trendi. Teatterit ovat huomanneet yleisötyön tuomat mahdollisuudet kasvattaa ja monipuolistaa kävijäkuntaansa ja tarjota katsojille entistä laajempia kulttuurielämyksiä. Tässä työssä esitellään Helsingin Kaupunginteatterin yleisötyötä, sen tarkoituksia, menetelmiä, kehitystä ja tulevaisuutta. Lisäksi esitellään ja tutkitaan teatterin kolmivuotista yleisötyöprojektia Pääroolissa Jakomäkeä. Projekti oli osa Helsingin malli -hanketta ja sen tarkoituksena oli jalkauttaa taide- ja kulttuuritoimijoita laajemmalle alueelle Helsingin keskustan ulkopuolelle. Lisäksi tavoitteena oli tasa-arvoistaa alueellista kulttuuritarjontaa.

Opinnäytetyön ensisijainen tarkoitus oli tukea Helsingin Kaupunginteatterin yleisötyöprojektien suunnittelua ja edistää niiden jatkuvuutta. Tavoitteeseen pyrittiin etsimällä projektien tärkeyttä perustelevia tekijöitä ja saavutuksia tutkimalla Pääroolissa Jakomäkeä. Menetelmänä käytettiin puolistrukturoitua kyselytutkimusta, joka toteutettiin paperisena ja sähköisenä. Kyselyn kohteena oli projektissa syntynyt Teatteriyhdistys Hilkat ja Hukat. Kyselytutkimuksessa pyrittiin selvittämään heidän henkilökohtaisia kokemuksia ja saavutuksia liittyen Pääroolissa Jakomäkeen ja kehityskohteita tulevia projekteja varten. Kyselytutkimuksen vastaukset olivat sävyiltään positiivisia ja projekti koettiin yleisesti onnistuneeksi. Saavutuksia tehtiin laajasti henkisesti, sosiaalisessa ja jopa fyysisessä hyvinvoinnissa. Myös alueelliset vaikutukset Jakomäkeen ja sen maineeseen koettiin myönteisiksi. Kehitettävää löytyi vaikutusten jatkuvuudesta projektin päättyessä. Opinnäytetyön lopussa pohditaan projektista ja kyselytutkimuksesta tulleita ajatuksia.

Aihe valittiin teatterin yleisötyön uutuuden ja ajankohtaisuuden vuoksi. Näkökulmaan vaikutti opinnäytetyön tekijän osallistuminen projektiin tuotantoharjoittelijan roolissa. Työn ja sen tulosten toivotaan olevan teatterin yleisötyöosastolle avuksi esimerkiksi tulevissa apurahahakemuksissa.

Avainsanat: teatteri, yleisötyö, yhteisöteatteri, projekti

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: Seinäjoki University of applied sciences

Degree programme: Cultural Management

Specialisation: Visual Management

Author/s: Jasmin Äijö

Title of thesis: Effects of a Regional Audience development project: Case Pääroolissa Jakomäki

Supervisor(s): Esa Savola

Year: 2019

Number of pages: 34

Number of appendices: 2

Audience development is a new but growing trend. Theatres have discovered the potential of audience development to increase and diversify their audience and to offer viewers wider cultural experiences. This thesis presents the audience development work done by the Helsinki City Theatre: its aims, methods, development, and future. In addition, the theatrical three-year project Pääroolissa Jakomäki is presented and studied. The project was part of the Helsinki model project, and it was aimed at bringing art and cultural actors to a wider area, outside the centre of Helsinki. Another aim was to equalize regional cultural offerings.

The primary objective of the thesis was to support the development and continuity of the Helsinki City Theatre's audience development projects. The aim was to find out the importance of the projects by exploring the achievements of Pääroolissa Jakomäki. The method used was a semi-structured survey, carried out in paper and electronic forms. The subject of the survey was the Theatre Association Hilkat and Hukat. The aim of the survey was to find out their personal experiences and achievements in relation to the project as well as targets for development for future projects. The answers to the survey were positive, and the project was generally considered successful. Achievements were extensively accomplished in mental, social and even physical well-being. The regional impact on Jakomäki and its reputation was also seen as positive. Targets for developments were found in the continuity of those impacts at the end of the project. At the end of the thesis, the respondents' thoughts about the project and the survey are discussed.

The topic was chosen because of the novelty and topicality of theatre audience development. The perspective was influenced by the researcher's participation in the project as a production trainee. It is hoped that the work and its results will help the Theatre Audience Development Department of the City Theatre, for example when preparing future grant applications.

Keywords: theatre, audience development, community theatre, project

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract	3
SISÄLTÖ.....	4
1 JOHDANTO.....	5
2 YLEISÖTYÖ TEATTERISSA.....	7
2.1 Yleisötyöstä yleisesti	7
2.2 Tarkoitus ja menetelmät	8
2.3 Kehitys	9
2.4 Tulevaisuus.....	10
3 PÄÄROOLISSA JAKOMÄKI	12
3.1 Taustat	12
3.2 Tavoitteet ja arvot.....	14
3.3 Vaikutukset.....	15
4 KYSELYTUTKIMUS TEATTERI HILKOILLE JA HUKILLE	18
4.1 Esittely ja toteutus	18
4.2 Tulokset.....	19
5 TULOSTEN TULKINTA.....	23
6 POHDINTA.....	25
LÄHTEET.....	28
LIITTEET	30

1 JOHDANTO

Helsinki on kaupunkina elinvoimainen ja vetää puoleensa ihmisiä. Se tarjoaa asukkaalleen monipuolisia elämyksiä esimerkiksi tapahtumien, taiteen ja virikkeellisen ympäristön avulla. Helsinki tukee kulttuuri- ja vapaa-ajan toimialalla kansalaistoimintaa, opetus- ja kasvatustyötä ja asiantuntijapalveluita ylläpitääkseen ja kehittääkseen asukkaidensa monipuolista hyvinvointia, sivistystä ja aktiivisuutta. Erityisesti kulttuuri- ja vapaa-ajan toimiala tahtoo korostaa vapautta. Ihmisellä on vapaus olla oma itsensä, tehdä valintoja ja sitä, mikä häntä eniten kiinnostaa. Toimiala jakautuu kolmeen pienempään kokonaisuuteen: kulttuuriin, liikuntaan ja nuoriin. Näiden lisäksi palvelukokonaisuus on vastuussa kaupungin yleisestä kulttuuripolitiikasta. (Helsingin kaupunki 20.10.2017.)

Yksi Helsingin kaupungin tukemista kulttuuriorganisaatioista on Helsingin Kaupunginteatteri, joka koostuu viidestä eri näyttämöstä ja on Suomen suurin ammattiteatteri. Se tarjoaa yleisölle monipuolisia elämyksiä ja tarinoita teatteritaiteen keinoin. Ohjelmistosta löytyy vuosittain yli 30 tuotantoa, joilla on noin 1000 esitystä. Kuukausipalkallisia työntekijöitä teatterista löytyy noin 240 kappaletta laajalti eri aloilta, kuten puuseppiä, puvustajia ja näyttelijöitä. Vakiohenkilökunnan lisäksi talossa on projekteista riippuen tilapäistä henkilökuntaa noin 100. Teatterissa käy joka vuosi noin 300 000 katsojaa. (Helsingin Kaupunginteatteri 2019 b.)

Opinnäytetyön ensisijainen tarkoitus on tukea Helsingin Kaupunginteatterin yleisötyöprojektien suunnittelua ja edistää niiden jatkuvuutta. Tavoitteeseen pyritään etsimällä projektien tarpeellisuutta ja hyötyjä perustelevia tekijöitä, joita voidaan hyödyntää esimerkiksi tulevaisuuden apurahahakemuksissa. Tutkimuksen kohteena on Helsingin Kaupunginteatterin viimeaikaisin yleisötyöprojekti Pääroolissa Jakomäki, joka päättyi syksyllä 2018. Projektia tutkitaan teettämällä puolistrukturoitu kyselytutkimus Teatteriyhdistys Hilkköjen ja Hukkien jäsenille. Tutkimuksen tarkoitus on etsiä projektissa saavutettuja onnistumisia ja saavutuksia, mutta myös kehitettäviä asioita. Tällöin teatterin yleisötyö pystyy tarttumaan paranteluun vaativiin asioihin ja kehittämään projektien toteutusta tulevaisuudessa. Tämä myös lisää opinnäytetyön objektiivisuutta.

Toinen tavoite on jakaa tietoisuutta yleisötyöstä ja siitä, miten sitä toteutetaan Helsingin Kaupunginteatterissa. Tämä osa-alue pyritään kuitenkin pitämään suppeana, koska se ei ole opinnäytetyön kannalta yhtä tärkeää. Mutta koska yleisötyö on suhteellinen uusi asia teattereissa, koetaan sen avaaminen aiheelliseksi jossain määrin. Opinnäytetyön tarkoitus on toimia työkaluna teatterin yleisötyön osastolle tulevia projekteja varten.

Kiinnostuin opinnäytetyöni aiheesta suorittaessani työharjoittelua Helsingin Kaupunginteatterin yleisötyöosastolla. Toimin tuotantoassistenttina Pääroolissa Jakomäen päättävässä Suuri hiljaisuus -esityksessä, jossa pääsin osaksi teatterin dynaamista yleisötyöporukkaa. Inspiroiduin siitä, miten sydämellä jokainen projektiin osallistunut oli mukana. Pääsin näkemään myös itse yleisötyön tekemistä lähietäisyydeltä ja vakuutuin yleisötyön tekemisen tärkeydestä. Toivonkin, että Pääroolissa Jakomäen kaltaisia pitkäaikaisia projekteja toteutettaisiin myös tulevaisuudessa.

2 YLEISÖTYÖ TEATTERISSA

Tässä luvussa avataan yleisötyötä teatterin näkökulmasta. Luvussa kerrotaan historiaa, taustoja, tarkoitusta ja toteutustapoja. Näkökulma tarkentuu myös Helsingin Kaupunginteatterin yleisötyöhön.

2.1 Yleisötyöstä yleisesti

Helsingin Kaupunginteatterin yleisötyövastaava Mirja Neuvonen (2019) määrittelee yleisötyön toiminnaksi, jota tehdään yleisön kanssa yhdessä. Englannin kielestä yleisötyölle löytyy useita vastineita, mikä kertoo työn monipuolisuudesta ja siitä, miten sitä on mahdollista soveltaa eri tarkoituksiin. Esimerkkejä englannin kielen vastineista ovat *audience education* ja *development*. Myös termejä *outreach* ja *community programme* käytetään, kun yleisötyötä pyritään viemään omien seinien ulkopuolelle. (Kirsi 2007, 172–180.)

Yleisin muoto yleisötyölle on *audience education* eli suorana käännöksenä yleisökasvatus. Tämä kohdistuu pääasiassa lapsiin ja nuoriin, jotka ovat mahdollisia tulevaisuuden taiteilijoita tai lipunostajia. Yleisökasvatuksella pyritään jättämään positiivinen muistijälki taiteesta ja teatterista jo nuorella iällä ja tällä onkin tutkitusti merkittävä vaikutus: osallistujien todennäköisyys ottaa osaa taiteen eri tapahtumiin aikuisiällä kasvaa peräti yli kaksinkertaiseksi. (Kirsi 2007, 172–180.) Neuvonen (2019) kertoo yleisötyön olevan tarkoitettu kaikille, mutta mainitsee tärkeimmäksi kohdeyhmäksi niin ikään lapset ja nuoret. Hänen mukaansa tämä on kirjattu myös Helsingin Kaupunginteatterin viralliseen strategiaan. *Audience development* taas mielletään käännettynä suoraa yleisötyöksi, mutta näkökulma on markkinoinnissa. Tällöin keskeisinä intresseinä ovat uusien yleisöjen saaminen ja kävijäkunnan laajentaminen sekä vanhojen kävijöiden vakiinnuttaminen. (Kirsi 2007, 172–180.)

Outreach ja *community programme* ovat yleisötyön muotoja, joilla pyritään viemään taidetta taideorganisaatioiden seinien ulkopuolelle ihmisten keskuuteen. Tarkoituksena on jalkautua sellaisiin paikkoihin, joissa ihmiset viettävät arkeaan ja joissa eri yhteisöt kokoontuvat. Tämä tarjoaa uutta ja monipuolista kosketuspintaa ammatti-

taiteilijoiden ja yleisöjen välillä. On kuitenkin syytä muistaa, että jako näihin kategorioihin ei aina ole selkeää. Muoto määräytyy aina sen mukaan, mihin tavoitteeseen sillä pyritään. (Kirsi 2007, 172–180.)

2.2 Tarkoitus ja menetelmät

Yleisötyö houkuttelee yleisöä katsomaan kulissien taakse, tutkimaan esityksiä pintaa syvemältä ja kannustaa myös osaksi teatterin tekoa (Helsingin Kaupunginteatteri 2019 a). Neuvosen (2019) mielestä yleisötyö on tärkeä osa teatteritoimintaa, koska sillä pystytään madaltamaan kynnystä katsojan ja teatterin välillä. Hän käyttää myös sanaa ”omistajuus” viitaten siihen, että yleisö kokisi teatterin omakseen. Hytti (2005, 89) jakaa teatterin kohderyhmät kolmeen osaan: vakiokävijöihin, esityksistä ja siihen liittyvistä teemoista kiinnostuneihin ja mahdollisiin uusiin kävijöihin. Neuvonen (2019) korostaa Kaupunginteatterina heillä olevan velvollisuus palvella kaikkia kaupunkilaisia ja yleisötyö onkin hyvä tapa saavuttaa nämä kaikki kohderyhmät.

Yleisöjen tavoittamisen lisäksi Neuvonen (2019) mainitsee tavoitteiksi yleisön vaikiinnuttamisen teatterin kävijöiksi ja syvemmän kokemuksen ja ymmärryksen tarjoamisen esityksistä. Keinoiksi hän mainitsee muun muassa kulissikierrokset, avoimet harjoitukset, teosesittelyt, taiteilijatapaamiset, työpajat ja esitykseen liittyvät luennot. Näiden teatterin ohjelmistoon liittyvien tapojen lisäksi hän lisää listaan yhteisöteatteri- ja taidekasvatushankkeet, jotka ovat usein pitkäaikaisempia projekteja. Neuvonen pitääkin tärkeänä, että teatterilla olisi tarjota monipuolisesti sekä kerta- luontoisia tapahtumia, joihin olisi matala kynnyks osallistua kokeilumielessä että pitkiä projekteja, joilla on myös pidempiaikaisia vaikutuksia. Tällöin hänen mukaansa teatterilla on tarjota jokaiselle jotakin.

Riippumatta tekemisen näkökulmasta, yleisötyön perimmäinen tarkoitus on saada ihmiset innostumaan taiteesta ja teatterista (Kirsi 2007, 172–180). Neuvonen (2019) kertoo työn toteutustapojen riippuvan paljon siitä, ketkä sitä tekevät. Hänellä esimerkiksi on pedagoginen tausta, jonka hän uskoo näkyvän Helsingin Kaupunginteatterin yleisötyössä erityisesti lapsille ja nuorille. Hänen mukaansa yleisötyöntekijän koulutusta ei ainakaan vielä ole, joten tekijöiden taustat ovat usein erilaisia ja työn

painopisteet vaihtelevat. Nykyään työelämässä yksilölliset urapolut ovat ottaneet paikan selkeiltä ammattikuvilta ja ammatillaisuus saattaa olla yhdistelmä osaamista eri aloilta (Ventola & Renlund 2005, 42). Neuvonen (2019) kertoo tämä vaikuttaa myös yleisötyössä, jossa yhtä oikeaa toteutustapaa ei ole.

Neuvosen (2019) mukaan yleisötyön osastolta ei suoranaisesti vaadita rahallista voittoa Helsingin Kaupunginteatterin kassaan. Tuottoa kylläkin tulee esimerkiksi kulliskierroksista ja kouluille myytävistä esitys-työpajapaketeista, mutta se ei Neuvosen mukaan ole niiden järjestämisessä pääasia. Hän kertoo pienen maksun perimisen syyksi sitouttamisen: ihmiset tulevat todennäköisemmin paikalle, kun he ovat maksaneet siitä jotain. Viime vuonna heidän järjestämässään yleisötyötapauksissa oli yhteensä noin 16 000 kävijää, joka on hänen mukaansa pienen teatterin vuotuisen kävijämäärä. Eurojen laskemisen sijaan he laskevatkin kaikki tapahtumat ja niiden osanottajamäärät ja Neuvonen pitää sitä heidän tärkeimpänä valuuttanaan. Koska Kaupunginteatterin toiminta perustuu lipputuloihin, sivutuotteena he tietenkin toivovat lisää lipunmyyntiä, mutta se on hänen mukaansa vain positiivinen sivuvaikutus.

2.3 Kehitys

Jukka Hytti (2005, 9) kertoo Suomessa olevan yli 600 harrastajateatteria kymmenien ammattiteattereiden ja amatillisten teatteriryhmien lisäksi. Hän toteaaakin Suomen olevan teatterimaa. Tavalliseksi mielletyn teatteritoiminnan rinnalle syntyi 1990-luvun alussa yleisötyö, jonka tärkeimpänä ajatuksena on, että yleisö voi olla passiivisen tarkkailijan sijaan myös aktiivinen osallistuja. Tämä ajatus on vuosien kuluessa kehittynyt ja nykyään useimmissa teattereissa on työntekijä, joka on keskittynyt yleisötyöhön. (Suomen Kansallisteatteri 16.7.2018.)

Neuvonen (2019) kertoo tullessaan taloon vähän yli 11 vuotta sitten ja olleensa teatterin ensimmäinen suoraan yleisötyöhön ja sen kehittämiseen palkattu työntekijä. Hänen mukaansa myös Kaupunginteatterilla yleisötyö alkoi 90-luvulla projektimaisesti. Hän lisää, että monet olivat kiinnostuneita siitä, kylläkin ei vielä ollut aikaa perehtyä siihen tarkemmin ja näin ollen toiminnan jatkuvuus puuttui. Neuvonen kertoo, että hänen aloittaessaan työnsä Suomen teattereissa on ollut yhteensä kolme

yleisöyöntekijää, mutta arvioi heitä olevan nykyään peräti 25. Hän ajatteleekin yleisöyön olevan tällä hetkellä osa koko taiteenlajin ja genren kehitystä.

2.4 Tulevaisuus

Tanja Silvennoisen (2016, 12–16) tekemästä tutkimuksesta selviää, että yleisötyö selkeästi kiinnostaa yleisöä. Tutkimuksen mukaan erityisesti kulissikierrokset, avoimet harjoitukset ja teosesittelyt koettiin kiinnostaviksi. Vastaajat toivoivat myös jalkautumista ihmisten keskuuteen ja yleisesti enemmän vuorovaikutusta teatterin ja yleisön välillä. Lisäksi esteettömyys ja helppo saavutettavuus eri ryhmille ja yhteisöille mainittiin tutkimuksen tuloksissa – myös rahallisesti. Tutkimukseen osallistuneet toivoivat teatterista monipuolista kokemusta, joka tulisi olla kaikille saatavilla. Vastaajien mielestä sen tulisi olla lähempänä ihmisiä, heidän vakiintuneita käyttäytymismallejaan ja tarpeitaan. Tutkimuksen perusteella voikin todeta, että yleisötyölle on selkeästi kysyntää myös tulevaisuudessa.

Neuvosella (2019) on yleisötyön suhteen positiiviset odotukset niin heidän teatterinsa suhteen, kun valtakunnallisestikin. Helsingin Kaupunginteatteriinkin vakinaistettiin vähän aikaa sitten jo toinen yleisöyöntekijä, mikä hänen mielestään kertoo yleisötyön vakiintuneesta paikasta teatterin toiminnassa. Neuvonen ei usko tulevaisuudessa olevan suurta tai keskisuurta teatteria, jossa ei olisi edes osa-aikaista yleisöyöntekijää. Kehitys on hänen mukaansa ollut hidasta, mutta oikeaan suuntaan ollaan menossa, eikä toistaiseksi ainakaan näytä siltä, että yleisötyöstä oltaisiin säästämässä. Valitettavasti Kaupunginteatteri kärsii tällä hetkellä harjoitustilojen kroonisesta puutteesta, minkä vuoksi Neuvonen varovaisesti haaveilee yleisötyön omista tiloista. Hän kertoo, että tiloissa voisi pitää esimerkiksi työpajoja ilman turhaa tarpeistojen siirtelyä ja sekoilua tilavarausten kanssa.

Kaupunkien jakaessa apurahoja, teatterit häviävät usein esimerkiksi kaupunginorkestereille. Taide ja kulttuuri eivät muutenkaan ole yleensä etusijalla määrärahoissa. (Häti-Korkeila 2010, 254.) Helsingin Kaupunginteatterin yleisöyöntekijä Jenny Jumppasen (2019) mukaan yleisötyöprojektit ovatkin usein sidonnaisia johonkin erillisrahoitukseen ja niitä täytyy hakea aina projektikohtaisesti. Hän kertoo Kaupunginteatterin rahoitussysteemin keskittyvän ymmärrettävästi esitystaiteeseen

ja talon sisäisiin tuotantoihin. Siksi hänestä on tärkeää, että esimerkiksi Taiteen edistämiskeskus ja Kulttuurirahasto tukevat heidän toimintaansa, ja että Helsingin kaupunki järjestää Helsingin mallin tapaisia hankemahdollisuuksia myös tulevaisuudessa.

Seuraava Helsingin mallin rahoittama kolmivuotinen yleisötyöprojekti alkaa keväällä 2019 ja sijoittuu Jumppasen (2019) mukaan Koillis-Helsinkiin. Hän kertoo Valokeilassa Koillisen olevan siinä mielessä erilainen, että heitä on peräti neljä eri taidetoimijaa tekemässä yhteistyötä. Hän korostaa myös, ettei projektia voi toteuttaa samanlaisena, koska alueiden tarpeet ovat erilaisia.

3 PÄÄROOLISSA JAKOMÄKI

Tässä luvussa esitellään Helsingin mallin Pääroolissa Jakomäki-projekti, joka on opinnäytetyön tutkimuskohde. Luvussa esitellään projektin taustat, tavoitteet, sisältö ja lopputulos.

3.1 Taustat

Yleiset kulttuuripalvelut -yksikkö on aloittanut kaupungissa Helsingin malli-nimisen hankkeen, joka pohjautuu Lyonissa toteutettuun kulttuurityöhön (Lyonin kulttuurityön malli – toimisiko se Helsingissä? 2011, 3). Hankkeen tarkoitus on kehittää kulttuuritarjontaa alueellisesti keskusta-alueiden ulkopuolella, joissa kulttuuripalvelut ovat vähäiset. Näillä ennalta määritetyillä katvealueilla pyritään lisäämään yhteisöllisyyttä, positiivisuutta ja asukkaiden osallistamista eri kulttuurillisin keinoin. (Helsingin kaupunki 27.6.2018.)

Helsingin malli pyrkii tavoitteisiinsa kannustamalla eri taidelaitoksia ja -ryhmiä toimimaan omien seiniensä ulkopuolella jalkautumalla eri kaupunginosiin. Alueiden asukkaiden ja yhteisöjen kanssa luodaan uusia toimintamalleja, joilla rikastetaan taiteen ja kulttuurin palveluita. Samalla myös rohkaistaan taiteen kokijoita taiteen tekijöiksi osallistavilla projekteilla. Sivutuotteena taideorganisaatiot saavuttavat uusia yleisöjä. (Helsingin kaupunki 27.6.2018.) Jumppasen (2019) mukaan kuitenkin hankkeen tärkein tarkoitus on tasa-arvoistaa kulttuuritarjontaa myös niille, jotka eivät syystä tai toisesta pääse keskusta-alueen tarjoamiin harrastusmahdollisuuksiin. Hän näkeekin hankkeen niin, että sillä pyritään viemään kulttuuripalvelut ihmisten luo sen sijaan, että odotettaisiin ihmisten löytävän itsenäisesti, esimerkiksi mainonnan avulla, palveluiden luo. Hän kertoo sen laskevan kynnystä osallistua ja näin saavutetaan ryhmiä, jotka eivät ehkä muuten pääsisi kokemaan taiteen ja kulttuurin mahdollisuuksia tällaisessa mittakaavassa.

Hyvä esimerkki Helsingin mallin pitkäaikaisista projekteista on Pääroolissa Jakomäki, joka oli Helsingin Kaupunginteatterin yleisötyön osaston toteuttama kolmivuotinen kokonaisuus. Projekti koostui useista erilaisista vaiheista ja esityskokonai-

suuksista. Tämä projekti oli yksi kaupungin rahoittamista yleisötyöhankkeista Helsingin mallin apurahoilla. Jumppasen (2019) mukaan tämä raha on tarkoitettu taideorganisaatioille nimenomaan tällaisia aluehankkeita varten. Apurahaa haetaan jokaiseen projektiin erikseen, joten Pääroolissa Jakomäen kaltaisten pitkäaikaisten projektien jatkuvuus ei hänen mukaansa ole itsestäänselvyys.

Ennen Jakomäkeä Helsingin Kaupunginteatterin ensimmäinen kolmivuotinen alueellinen yleisötyöprojekti Pääroolissa Pasila toimi Pasilan alueella vuosina 2013-2015. Tämä projekti loi perusmallin ja pohjan sille, miten taideprojekteja voidaan toteuttaa aluekohtaisesti. Aluksi aluetta tutkittiin ja kartoitettiin, millaista toimintaa Pasilassa kannattaa harjoittaa. Projektin sisältö suunniteltiin tutkimustyöhön pohjautuen yhdessä asukkaiden ja osallistujien kanssa siten, että sitä pystyttiin kuitenkin arvioimaan ja päivittämään projektin edetessä. Näiden kolmen vuoden tuloksena syntyi entistä tiiviimpi pasilalaisten yhteisö, joka vaalii identiteettiään. Asukkaiden ja alueen aktiivien mukaan projektin toiminta on selkeästi parantanut alueen imagoa ja yhteisöllistä luonnetta. (Neuvonen 2015, 1.)

Tällaiset yhteisölliset teatterihankkeet tahdotaan osaksi yleisötyön perustoimintaa Helsingin Kaupunginteatterilla, koska toiminta on avartavaa ja tarjoaa myös teatterin vakiohenkilökunnalle arkirutiineista poikkeavaa sisältöä. Projekteille toivottiin jatkoa ja seuraavaksi alueeksi valikoituikin Pohjois-Helsingissä sijaitseva Jakomäki. Jakomäki on yksi Helsingin mallin kartoittamista kulttuuritoiminnan katvealueista, joissa tarjonta taiteesta ja yleensä kulttuurista on vähäistä. Paikallisten mukaan ongelmana on asukkaiden liikkumattomuus kulttuuritoiminnan luo asuinalueensa ulkopuolelle, joten alueella oli tarvetta paikalliselle toiminnalle. Jakomäkeläisten asukas-kunta on kulttuuritaustaltaan kirjavaa ja ikähaarukaltaan laaja, mikä on yhteisöjen kohtaamisen kannalta haastavaa. Myös tulotaso on selvästi Helsingin keskiarvon alapuolella ja työttömyysaste korkea. (Neuvonen 2015, 1–3.) Tilastollisesti Jakomäessä vain perusasteen koulutus on jopa 40 prosentilla asukkaista. Korkeasti koulutettuja on neljä prosenttia. (Moilanen 2015.)

Kuten Pääroolissa Pasilan kohdalla, työ aloitettiin tutustumalla Jakomäen ominaispiirteisiin, asukkaisiin ja paikallisiin verkostoihin. Erityisen tärkeänä pidettiin jo olemassa olevien verkostojen hyödyntämistä, kuten Jakis-tiimiä. Jakis-tiimi kattaa pai-

kallisten ja lähialueiden edustajia muun muassa päiväkodeista, kouluista ja sosiaalityöstä. Lisäksi mukana oli lukuisia muita yhteistyökumppaneita. (Helsingin Kaupunginteatterin yleisötyöosasto 2018, 4–5.) Jumppasen (2019) mukaan yhteistyökumppaneiden kanssa pyrittiin löytämään toimintamalleja, joista molemmat tahot hyötyisivät. Esimerkkinä hän mainitsee Pienperheyhdistys Punahilkan, jonka kanssa he tekivät yhteistyötä tila-asioissa. Hän kertoo projektin toiminnan Jakomäessä puoltavan Punahilkan tavoitteiden toteutumista, kuten syrjäytymisen ja yksinäisyyden ehkäisyä ja tasa-arvoa. Vastavuoroisesti he saivat käyttää Punahilkan tiloja kokoontumispaikkana, joten Jumppasen mukaan hyöty oli molemminpuolinen.

Ulkoapäin ohjaavaa monologisuutta pyritään yhteisöteatterissa välttämään. Keskiössä ovat yhteisön jäsenet, jolloin painoarvo on heidän ajatuksillaan ja mielteillään. (Ventola & Renlund 2005, 51.) Jumppanen (2019) korostaakin dialogisuuden tärkeyttä. Hänen mukaansa taidetoimija ei voi lähestyä aluetta ylhäältäpäin, vaan avoimin mielin hyödyntää ruohonjuuritasolla osaamistaan taiteen kautta. Kaikilla ei välttämättä ole ollenkaan käsitystä, millaista kulttuuritoiminta voi olla, eivätkä siksi osaa esittää toiveita sen toteuttamiseksi. Joillakin saattaa taas olla suuretkin odotukset. On tärkeää osata kuunnella, tulkita ja lukea ihmisiä, jotta taiteellinen toiminta olisi mielekästä mahdollisimman monelle. (Helsingin Kaupunginteatterin yleisötyöosasto 2018, 5.)

3.2 Tavoitteet ja arvot

Pääroolissa Jakomäen tavoitteena oli jalkautua jakomäkeläisten pariin taiteen ja teatterin keinoin. Työtapoina käytettiin muun muassa erilaisia työpajoja, kaupunkikävelyitä, iltamia ja myöhemmässä vaiheessa myös isompia esityskokonaisuuksia. Projektissa haluttiin tutustua mahdollisimman laajasti alueen asukkaisiin ja asukasryhmiin iästä ja taustasta riippumatta. Laajan asukaskunnan saavuttamisen avulla haluttiin myös saattaa sellaisiakin ryhmiä ja toimijoita yhteen, jotka eivät ehkä muuten olisi tekemisissä keskenään. Alueen identiteetin tutkimista ja sen näkyväksi saamista pidettiin keskeisenä lähtökohtana. (Neuvonen 2015, 4–5.) Moilasen (2015) mukaan Jakomäellä ei alueena ole paras mahdollinen maine helsinkiläisten keskuu-

dessa, mutta todellisuudessa alue on mainettaan parempi paikka asua. Imagon kohotus positiiviseen suuntaan ja kokemuksen edistäminen Jakomäestä kulttuurimahdollisuuksien tarjoajana olikin myös yksi projektin tavoitteista (Helsingin Kaupunginteatterin yleisötyöosasto 2018, 2).

Jumppasen (2019) mukaan projektin yksi tärkeimmistä tehtävistä oli kulttuuripalveluiden saatavuuden tasa-arvoistaminen. Hänen mielestään on tärkeää, että jokaisella olisi asuinalueesta riippumatta yhtä hyvät mahdollisuudet nauttia kulttuurielämyksistä. Taiteilijan näkökulmasta hän korostaa hienoksi ja tärkeäksi asiaksi sitä, että kaikki saisivat edes jonkinlaisen kokemuksen tai kosketuspinnan taiteen tekemiseen ja kulttuuriharrastuksiin. He taideorganisaationa ja taiteen ammattilaisina pystyvät tarjoamaan sen yleisöille ja siksi Jumppasen mukaan sitä tulisi hyödyntää mahdollisimman laajasti – esimerkiksi Pääroolissa Jakomäen tyyppisten projektien muodossa.

Erilaisten taide- ja kulttuurisisältöjen tuottamisen lisäksi alueella haluttiin vakiinnuttaa ajatus kulttuuritarjonnan jatkuvuudesta. Tällä tavalla projektin vaikutukset kantaisivat ja kasvaisivat vielä kolmivuotisen työskentelyn jälkeenkin. Myös eri tahojen yhteistyön jatkuminen on toivottavaa yhteisöllisyyden kasvun lisäämiseksi. (Helsingin Kaupunginteatterin yleisötyöosasto 2018, 2.)

3.3 Vaikutukset

Loppuraportin (2018) mukaan projektin tavoitteet ja arvolähtökohdat saatiin toteutettua näiden kolmen vuoden aikana. Toiminta sai jo heti alussa hyvän vastaanoton, mikä helpotti alueelle verkostoitumista. Päiväkodeissa, kouluissa, nuorisotiloissa ja muissa asuinalueen yleisissä tiloissa järjestetyt työpajat ja muut osallistava toiminta houkuttelivat paikalle eri-ikäisiä ja taustaisia ihmisiä. Niissä yleisö pääsi kokemaan taidetta ja kulttuuria sekä tekijän että näkijän näkökulmasta. Toiminnan avulla eri ryhmät ja toimijat löysivät toisensa, mikä loi yhä tiiviimmän verkoston Jakomäkeen. Myös kiilu suuren kulttuurilaitoksen ja kulttuurikatvealueen lähiön välillä kapeni. (Helsingin Kaupunginteatterin yleisötyöosasto 2018, 3.)

Pienen volyymin toiminnan lisäksi projektin aikana tuotettiin yhteensä viisi suurempaa esityskokonaisuutta. Esitykset olivat Hui, sähkökatkos!, Se hetki elämästä, Liisa Ihmemaassa, Sydän paikallaan –korttelidraama ja Suuri hiljaisuus. (Helsingin Kaupunginteatterin yleisötyöosasto 2018, 8.) Suuri hiljaisuus oli kokopitkä musiikkiteatterituotanto ja kolmivuotisen projektin suurin panostus. Esityksen tekoon osallistui suuri joukko jakomäkeläisiä lapsia, nuoria ja aikuisia. Lisäksi yhteistyössä toimi Helsingin Kaupunginteatterin henkilökunnan lisäksi muun muassa Pohjois-Helsingin Bändikoulu, Malmitalo ja palkattuja freelancereita. Esitys sai ensi-iltansa toukuussa 2018 ja sitä esitettiin sekä Malmitalolla että studio Pasilassa. (Helsingin Kaupunginteatterin yleisötyöosasto 2017, 2–3.)

Kuva 1. Suuri hiljaisuus.

Myös Helsingin Kaupunginteatterin sisällä projektia on seurattu intensiivisesti ja siihen on kannustettu. Noin 30 teatterityöntekijää on osana työtään osallistunut suoraan projektin toteutukseen esimerkiksi ottaen osaa tarpeiston valmistukseen, markkinointiin ja toimien taiteilijavierailijana. Suora yleisön kanssa tehtävä yhteistyö koetaan tärkeäksi, vaikka suuren teatterin sisällä Pääroolissa Jakomäen kaltaisten projektien näkyvyys kokonaistarjonnassa saattaa jäädä pieneksi. Yleisötyön saralla tämä on kuitenkin ollut suuri projekti ja on ollut tärkeää huolehtia, että se pääsee näkyväksi suurempien tuotantojen rinnalla. (Helsingin Kaupunginteatterin yleisötyö-

osasto 2018, 5–6.) Jumppasen (2019) mielestä he ovat projektin avulla nimenomaan Kaupunginteatterina kantaneet yhteiskunnallista vastuuta ja pohtii heidän olevan jopa velvoitettuja siihen.

Jumppanen (2019) uskoo, että he ovat projektilla jättäneet jonkinlaisen muistijäljen Jakomäen asukkaisiin. Erityisesti asuinaluetta kiertänyt korttelidraama Sydän paikallaan varmasti näkyi ja kuului alueen asukkaille ja hänen mukaansa näytti sen, että siellä voi tapahtua jotain normaalista arjesta poikkeavaa. Jumppanen uskoo projektin tuoneen alueelle uutta ja virkistävää, arkirutiineista poikkeavaa sisältöä. Kulttuuripalvelujen tasa-arvoistamisen kannalta yhtenä hyvänä esimerkkinä hän mainitsee projektin vaikutuksesta alueelle syntyneen teatteriryhmän Hilkat ja Hukat. Jumppanen kertoo projektin loppupuolella ryhmän järjestäytyneen yhdistykseksi ja jatkaa yhä toimintaansa Jakomäessä Helsingin Kaupunginteatterin tukemana. Tämä on hänen mukaansa yksi merkittävimmistä saavutuksista, koska ryhmä jatkaa heidän aloittamaansa työtä alueella.

Alla olevassa luettelossa on kuvattu projekti lukuina.

- 305 tilaisuutta (sisältäen esimerkiksi työpajat ja tapahtumat), joissa yhteensä 3516 osallistujaa.
- 5 esityskokonaisuutta, joissa yhteensä 26 esityskertaa ja 1905 katsojaa.
- 8 erillispalkattua freelanceria ja tuottaja.
- 30 teatterin henkilökunnan jäsentä.
- 6 työharjoittelijaa ammattikorkeakouluista.
- 4 työharjoittelijaa ammattioppilaitoksista.

(Helsingin Kaupunginteatterin yleisötyöosasto 2018, 8.)

4 KYSELYTUTKIMUS TEATTERI HILKOILLE JA HUKILLE

Tässä luvussa käydään läpi kyselytutkimusta, joka tehtiin Teatteriyhdistys Hilkoille ja Hukille liittyen Pääroolissa Jakomäkeen. Luvussa esitellään tutkimus ja sen tulokset.

4.1 Esittely ja toteutus

Opinnäytetyötä varten toteutetun kyselytutkimuksen kohteena oli Teatteriyhdistys Hilkat ja Hukat, joka syntyi Pääroolissa Jakomäen vaikutuksesta. Teatteriyhdistykseen kuuluu joukko eri-ikäisiä ja -taustaisia jakomäkeläisiä, joita yhdistää kiinnostus teatteriin ja sen tekemiseen. Kyselyn tarkoituksena oli selvittää projektiin osallistuneiden ihmisten henkilökohtaisia kokemuksia: miten projekti on vaikuttanut heihin, täytyivätkö odotukset, oliko projektiin osallistuminen hyödyllistä ja mitä olisi voinut tehdä toisin. Kysymyksillä haluttiin selvittää erityisesti projektin positiivisia vaikutuksia, mutta myös parannuskohteita.

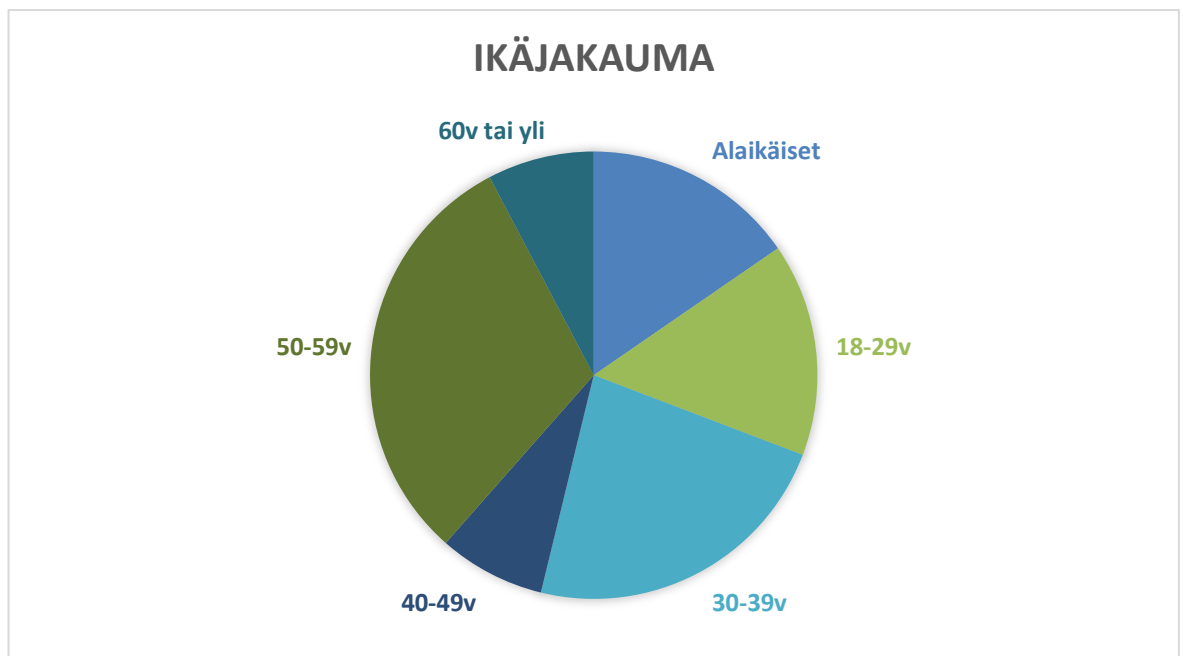
Kyselytutkimus perustui puolistrukturoituun kyselylomakkeeseen eli se oli sekä määrällinen että laadullinen. Se sisälsi avoimia kysymyksiä, monivalintakysymyksiä ja asteikkokysymyksiä (liite 2). Erilaisia kysymystyyppejä käytettiin mahdollisimman monipuolisten vastausten saamiseksi. Tutkimusmenetelmäksi valittiin kyselytutkimus, koska sillä pystytään keräämään laaja aineisto tehokkaasti. Kerätyn aineiston tutkiminen on nopeaa ja tutkijan näkökulmasta helppoa. Heikkoutena ovat mahdolliset kysymysten väärät tulkinnat, vastausten pinnallisuus ja vastaajien motivointi. Myös vastausten tulkinta saattaa olla haasteellista. Kysymyslomaketta tehdessä on tärkeää huomioida kysymysten määrä ja järjestys, muotoilu, sanavalinnat ja selkeys. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 195–203.)

Kyselylomakkeesta tehtiin sekä kirjallinen että sähköinen versio. Kirjalliset versiot lähetettiin yhdistyksen puheenjohtajalle, joka keräsi vastaukset ryhmän harjoituksissa. Ryhmä kokoontuu lähes joka sunnuntai ja kysely toteutettiin 27.1. pidetyissä harjoituksissa. Koska kirjallisia vastauksia ei saatu tarpeeksi, lähetettiin yhdistyksen jäsenille myös linkki Google Formsilla tehtyyn sähköiseen versioon sähköpostilla ja

WhatsApp-viestisovelluksella. Kyselyyn oli aikaa vastata 17.2. asti, jonka jälkeen se suljettiin.

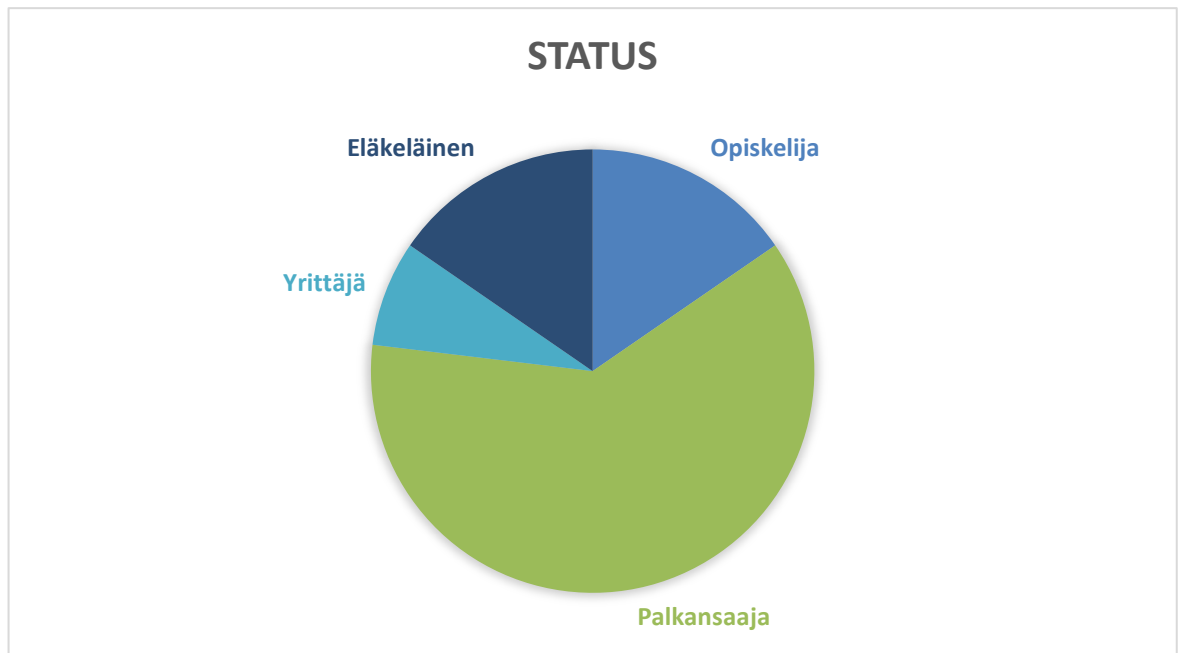
4.2 Tulokset

Kyselytutkimukseen vastasi yhteensä 13 henkilöä: 8 kirjallisesti ja 5 sähköisesti. Vastanneista yksi ei halunnut kertoa sukupuoltaan, yksi oli mies ja loput 11 naisia. Otannan suurin ryhmä oli 50–59-vuotiaat, joita vastanneista oli 30,8%. 30–39-vuotiaita vastanneista oli 23%, alaikäisiä ja 18–29-vuotiaita 15,4%. 40–49-vuotiaita ja 60-vuotiaita tai sitä vanhempia oli 7,7%.

Kuvio 1. Ikäjakauma.

Statukseltaan vastaajista enemmistö oli palkansaajia (61,5%). Opiskelijoita ja eläkeläisiä oli molempia 15,4% ja yrittäjiä 7,7%.

Kuvio 2. Status.

Kaikki Hilkköjen ja Hukkien jäsenistä eivät ole olleet mukana projektin alusta asti. Kuitenkin suurin osa vastaajista (69,2%) on ollut ryhmässä mukana koko kolme vuotta. Vastanneista 15,4% on liittynyt mukaan ensimmäisen vuoden jälkeen ja saman 15,4% ollut mukana viimeisen vuoden.

Ensimmäisen avoimen kysymyksen ”Miksi kiinnostuit Pääroolissa Jakomäki -projektista?” (numero 5) vastauksissa esiin nousi usein kiinnostus näyttelemiseen, teatteriin ja itsensä toteuttamiseen. Yksi vastaaja mainitsi omaavansa huonon itsetunnon ja esiintymiskammon, joihin toivoi parannusta. Muutama vastaaja kertoi kiinnostuneensa projektista ystävän suosituksesta ja liittynyt mukaan sitä kautta. Eräs mainitsi ystävänsä olleen mukana projektissa alusta asti ja oli huomannut hänen voimaantumisen. Myös oman ajan saaminen ja uusien ihmisten tapaaminen nousi esiin vastauksista. Jopa kymmenen 13 vastaajasta mainitsi kiinnostuksen näyttelemiseen ja sen kokeilemiseen.

Toisen avoimen kysymyksen (numero 6) vastaukset liittyen odotuksiin projektista ja niiden toteutumisesta linkittyi vahvasti ensimmäiseen kysymykseen. Moni vastasi odottaneensa näyttelemisen oppimista ja kehittymistä siinä. Myös itsensä ylittämistä ja heittäytymiskyvyn parantumista odotettiin. Eräs vastaajista mainitsi hänen tyttä-

rensä osallistuneen mukaan projektiin ja odottaneensa äidin ja tyttären yhteistä laa-
tuaikaa. Kolme vastaajaa kertoi liittyneensä mukaan avoimin mielin ilman ennako-
odotuksia. Kaikki vastaajat, joilla oli odotuksia projektista, kertoivat odotustensa to-
teutuneen. Muutama vastaaja mainitsi odotusten jopa ylittyneen.

Kolmannessa avoimessa kysymyksessä (numero 7) kysyttiin projektin vaikutuksia
hyvinvointiin ja kokemusta omasta kehitymisestä. Kaikki vastaajat kertoivat projek-
tin vaikuttaneen heidän hyvinvointiinsa pelkästään positiivisesti. Moni totesi ole-
vansa nyt avoimempi, rohkeampi ja itsevarmempi sekä esiintyessä että arkielä-
mässä. Myös yhteisöllisyyden ja uusien ystävien vaikutus koettiin tärkeäksi. Kaksi
vastaajista mainitsi positiiviset vaikutukset jopa fyysiseen hyvinvointiin, muun mu-
assa nivelkipujen vähentymisen. Suurimmat vaikutukset ja kehittyminen koettiin kui-
tenkin henkisellä ja sosiaalisella puolella. Eräs vastaajista kiteytti vastauksensa
näin: ”Olen varmempi, rohkeampi ja kuten sanoin kerran: nyt uskallan seisoa selkä
suorana eturivissä ja olla ylpeä omasta osaamisesta.”

Neljäs avoin kysymys (numero 8) koski projektin hyödyllisyyttä. Kaikki vastaajat ker-
toivatkin kokeneensa projektin hyödylliseksi itselle. Syiksi mainittiin mahdollisuus it-
seilmaisuuksiin, uudet kokemukset ja ystävät, mukava uusi harrastus ja positiivinen si-
sältö arkeen. Eräs vastaajista mainitsi, että projekti on ollut arvokas lisä myös
CV:ssä ja tekeekin nykyään työtä, jossa pääsee hyödyntämään uutta osaamistaan.

Viidennessä avoimessa kysymyksessä (numero 9) kysyttiin epäonnistumisia ja ke-
hityskohteita. Kaksi vastaajista mainitsi ongelmat ryhmän sisäisessä dynamiikassa
ja kemioiden kohtaamisessa. Erityisesti tunnelman mainittiin kiristyneen ryhmäläis-
ten kesken aina esitysten lähestyessä. Myös jatkon epävarmuus ja monien pois jää-
minen projektin päättyessä koettiin huolestuttavaksi. Kolme vastaajista kertoi kaiken
menneen hyvin, eikä kehityskohteita heidän mielestään ollut.

Kuudes avoin kysymys (numero 10) liittyi Jakomäkeen ja siihen, miten vastaajat
kokivat projektin vaikuttaneen alueeseen. Kaikkien vastaukset olivat sävyiltään po-
sitiivisia ja projekti koettiin vaikuttaneen Jakomäkeen myönteisesti. Yhteisöllisyys
lisääntyi, alueelle tuli aktiivisuutta ja normaalista arjesta poikkeavaa sisältöä. Kyn-
nys osallistumiseen kerrottiin laskeneen, kun tapahtumat tuotiin lähelle. Kaksi vas-

taajaa myös pohti projektin tuoneen tietoisuutta Jakomäestä lähialueille ja ravistelleen alueeseen kohdistuneita ennakkoasenteita, jotka ovat usein kyseenalaisia. Eräs vastaaja mainitsi alueelle olleen edullista, kun se tuotiin esiin positiivisessa valossa kulttuurin avulla. Moni kertoi myös Hilkkujen ja Hukkien vaikutuksen olleen suuri.

Viimeisessä avoimessa kysymyksessä (numero 11) kysyttiin ryhmän tulevaisuuden toiveita. Lähes kaikissa vastauksissa toivottiin toiminnan jatkuvuutta jossakin muodossa. Erityisesti Hilkkujen ja Hukkien toiminnan jatkuminen, kehittyminen ja uusien jäsenten saaminen mainittiin. Myös samankaltaisten projektien ja toiminnan järjestämistä puollettiin useissa vastauksissa.

Vapaaehtoisissa kommentoissa (numero 12) kiiteltiin järjestäjiä ja ohjaajia projektin toteuttamisesta. Eräs vastaaja toi esiin huolensa siitä, että monet ryhmäläiset eivät ole sitoutuneet yhdistystoimintaan ja ”äänestäneet jaloillaan”, kun vetäjät jäivät pois projektin päätyttyä. Myös kyselyn tässä kohdassa toivottiin jatkoa ja yksi vastaaja kertoi kokevansa syvää kiitollisuutta saadessaan olla osa projektia.

”Kiitos tuhannesti mukana olleille. <3 Te ootte muuttaneet niin monen ihmisen elämää täällä.”

Kyselyn viimeinen osa koostui väittämistä ja asteikoista. Vastaajista 61,5% oli täysin samaa mieltä siitä, että projekti oli hyvin suunniteltu. Loput 38,5% oli osittain samaa mieltä. Projektin järjestäjien ammattitaitoisuudesta täysin samaa mieltä oli 84,6% ja osittain samaa mieltä 15,4%. Täysin samaa mieltä projektin tuomasta positiivisesta sisällöstä arkeen oli 92,3% vastaajista ja 7,7% oli osittain samaa mieltä. Kaikki vastaajat olivat täysin samaa mieltä siitä, että osallistuisivat projektiin uudestaan. Vastaajista 84,6% oli myös täysin samaa mieltä siitä, että suosittelisi projekteihin osallistumista ystäville ja tutuille. Loput 15,4% olivat osittain samaa mieltä.

5 TULOSTEN TULKINTA

Tässä luvussa tukitaan kyselytutkimuksesta saatuja tuloksia.

Kokonaisuudessaan Pääroolissa Jakomäki oli onnistunut. Projektille oli asetettu tavoitteet ja ne toteutettiin. Pitkäaikaisia vaikutuksia voi arvioida tarkemmin vasta myöhemmin, mutta kyselyn perusteella varsinkin Teatteriyhdistys Hilkköjen ja Hukkien syntymisellä on ollut iso merkitys Jakomäkeen. He jatkavat omalta osaltaan Helsingin Kaupunginteatterin alulle panemaa työtä alueella toivottavasti vielä pitkään.

Vastaajien ikähaarukka oli suuri ja vastaajia oli jokaisesta määritellystä ikä- ja statusryhmästä. Tämä kertoo jakomäkeläisten kiinnostuksesta teatteriin ja sen tekemiseen iästä ja statuksesta riippumatta. Lisäksi voi tulkita, että Pääroolissa Jakomäki-projektilla onnistuttiin tavoittamaan laajasti erilaisia ryhmiä. Hilkat ja Hukat ovat myös onnistuneet löytämään kaikille ryhmille sopivan toimintamallin. Kuitenkin kolmestatoista vastaajasta vain yksi oli mies, joka panee miettimään, kiinnostaako teatteriharrastus enemmän naisia kuin miehiä. Samaa on tutkinut Salo (2014, 51) pro gradu -tutkielmassaan. Salon tutkimuksen vastaajista naisia oli 74% ja miehiä 26% ja hän pohtii tämän pääasiassa johtuvan naisten taipumuksesta vastata kyselyihin miehiä helpommin.

Odotukset ja kiinnostus osallistumisesta projektiin pohjautui selkeästi kiinnostuksesta teatteriin ja näyttelemiseen. Sinivuoren (2002, 138) väitöstutkimuksessa teatteriharrastajien motiiveista suurimmiksi nousevat onnistumiskokemukset, halu uuden oppimiseen ja oman mielikuvituksen ja ilmaisutaitojen kehittäminen. Nämä motiivit näkyivät myös kyselyn vastauksissa: vastaajat toivoivat muun muassa oppivansa näyttelemään, eroon pääsyä huonosta itsetunnosta ja omaa aikaa uuden harrastuksen parissa. Projekti avasi heille helposti lähestyttävän väylän näiden motiivien toteuttamiseksi.

Yhteisöllisyys ja tarve kuulua johonkin ryhmään ovat osa ihmisen perusolemusta. Yhteiskunta on yksilöitymässä ja tarve yhteisöllisyyteen on lisääntynyt. Globalisaation kasvun seurauksena myös kulttuurien väliset rajat ovat hälvenemässä. Yhteis-

söä voidaankin kuvata alueellisena joukkona, jolle on yhteistä jokin symboli tai tekijä. (Ventola & Renlund 2005, 34.) Tässä tapauksessa yhdistävä tekijä on Jakomäki ja jakomäkeläisyys. Kyselyn vastauksista näkee, että Hilkat ja Hukat ovat asuinalueestaan ylpeitä ja siitä, että ovat saaneet horjuttaa ennakkokäsityksiä ja osaltaan tuoda yhteisöönnsä jotain uutta sisältöä. Myös uusien ihmisten tapaaminen ja uudet ystävät nousivat kyselyssä esiin ja se koettiin tärkeäksi. Projekti mahdollisti sellaisten ryhmien löytävän toisensa, jotka eivät ehkä muuten olisi tekemisissä keskenään.

Eniten huolissaan kyselyyn vastaajat olivat tulevaisuudesta: mitä tapahtuu, kun projekti loppuu? Hilkat ja Hukat järjestäytyivät projektin loppupuolella yhdistykseksi. Kuitenkin projektin loppuessa moni on jäänyt toiminnasta pois, mikä on kyselyn mukaan harmittanut toiminnan jatkumisesta kiinnostuneita. Vastaajat arvelevat osallistujakadon johtuvan Helsingin Kaupunginteatterin henkilökunnan väistyessä ryhmän johdosta. Lehtinen (2017) kuvailee auktoriteettia ihmiseksi tai tahoksi, jota kunnioitetaan ammattilaisuuden, aseman tai persoonan vuoksi. Kyselyn mukaan 84,6% oli täysin samaa mieltä siitä, että järjestäjät olivat ammattitaitoisia, joten vastaajat pitivät heitä luotettavana auktoriteettina. Vaikka Kaupunginteatteri vielä tukeekin ryhmän toimintaa jossain määrin, on teatterin tapaisen auktoriteetin katoaminen saattanut vaikuttaa myös ryhmäläisten motivaatioon. Osallistujien pois jääminen saattaa liittyä myös jo saavutettuihin tavoitteisiin, kun he ovat saaneet projektista itselle sen, mitä tulivat hakemaan.

Kaiken kaikkiaan vastaajat kyselytutkimuksen perusteella vaikuttavat erittäin tyytyväisiltä projektiin, sen toteuttamiseen ja sen tuomiin hyötyihin. Hyötyä saavutettiin sekä henkilökohtaisella, yhteisöllisellä että alueellisella tasolla. Projektin loppuvaiheessa suunniteltava jatkuvuus vaatii kuitenkin vielä kehittämistä.

6 POHDINTA

Tässä luvussa pohditaan Pääroolissa Jakomäkeä ja kyselytutkimuksesta tulleita ajatuksia. Lisäksi pohditaan opinnäytetyön tekoprosessia ja sen tavoitteiden saavuttamista.

Yleisötyön tuomat edut teatterille on huomattu vasta viimeisen 20 vuoden aikana, mutta ilmiönä se on kasvanut nopeasti. Kokemukseni mukaan sitä arvostetaan, siihen kannustetaan ja panostetaan huomattavasti aikaisempaa enemmän. Myös uusia tapoja sen toteuttamiseen kehitetään jatkuvasti. Tämän takia uskon yleisötyön tutkimisen ja arvioinnin olevan tärkeää, että toimivia toimintamalleja jatketaan ja kehitetään.

Kun minulle tarjottiin harjoittelupaikkaa projektissa, en ollut koskaan kuullutkaan Jakomäestä. Aloin tekemään alueesta taustatutkimusta ennen haastatteluani, eikä löytämäni tieto ollut imartelevaa. Jakomäellä ei ilmeisesti ole ollut kovin hyvää mainetta, joten suhtauduin projektiin varauksella. Kävin kuitenkin katsomassa Sydän paikallaan -korttelidraaman ja ennakkokäsitykseni katosivat heti: alueella leikki paljon lapsia, miljöö oli kaunis ja yleistunnelmaltaan rauhallinen. Esitys myös käsitteli itseironisesti Jakomäen huonoa mainetta, mutta tavallaan myös onnistui kumoamaan sen. Pohdin esityksen jälkeen kauan sitä, miten väärän kuvan olin saanut ja kuinka moni muu on ollut kanssani samassa tilanteessa. Projektin edetessä vakuutin siitä, että en varmasti ollut ainoa, jonka ennakkokäsitykset kumottiin. Tekemistä asenteiden muuttamisessa varmasti on vielä, mutta suunta on oikea.

Uskon erityisesti Helsingin Kaupunginteatterin kaltaisen auktoriteetin olleen suuri kannustin ihmisille näyttelemisen ja teatterin kokeilemiseen. Auktoriteetti yhdistettynä lähelle tuotuun alueelliseen toimintaan on varmasti madaltanut kynnystä heittäytyä mukaan ja haastaa itsensä uudella tavalla. Kyselyn vastauksista kävi ilmi, että projektille oli selkeästi tarvetta monestakin eri näkökulmasta. Saavutuksia tehtiin laajasti ihmisten henkilökohtaisessa hyvinvoinnissa, kuten itseilmaisussa, onnistumisen tunteessa, itsensä voittamisessa, taitojen kehittymisessä ja sosiaalisten verkostojen laajentumisessa. Lisäksi alueen yhteisöllisyys ja tuotettu uusi sisältö on varmasti heijastunut myös niihin, jotka eivät suoraan ole olleet mukana projektissa.

Uskon myös uusien verkostojen alueen toimijoiden välillä rikastuttavan alueen kulttuuritoimintaa tulevaisuudessakin.

Projektin päättymisen jälkeen monen poisjääminen Hillkkojen ja Hukkien yhdistystoiminnasta johtuu todennäköisesti ainakin osittain auktoriteetin puuttumisesta. Yhdistys ja sen toiminta etsii vielä paikkaansa ja uskon ensimmäisen kriisin olevan tästä syystä edessä. Siksi Helsingin Kaupunginteatterin tuki myös projektin jälkeen on ensiarvoisen tärkeää ja tukea onkin tarjottu, mutta onko se ollut riittävää? En ole ihan selvillä siitä, miten paljon tukea on annettu ja millaiset resurssit siihen on varattu, mutta ilmeisesti ainakin ryhmän jatkon motivointiin pitäisi antaa lisätukea. Tämä tukisi myös projektin pitkäaikaisempia vaikutuksia. Tai ehkä yksinkertaisesti projektiin osallistujilla oli mielessä odotukset ja tavoitteet, jotka jo saavutettiin. Kyselyn perusteella monen kohdalla tapahtui suurtakin henkistä kasvua ja kehitystä, joten ehkä tarvetta itsenäiselle teatteriharrastukselle ei enää joillakin ollut. Tämä on valitettavaa niille, jotka halusivat vielä jatkaa toimintaa, mutta tilalle on vain löydettävä uusia, motivoituneita jäseniä.

Aloitin opinnäytetyön hyvissä ajoin noin 3,5 kuukautta ennen palautuspäivää. Tiedostan olevani hidas kirjoittaja, joten päätin varata työlle paljon aikaa kiireen välttämiseksi. Aloitin aikaisempien opinnäytetöiden lukemisella, lähdekirjallisuuden etsimisellä ja rakenteen suunnittelulla. Tämä helpotti kirjoitustyötäni myöhemmin huomattavasti, joten jälkikäteen ajateltuna tämä vaihe oli äärimmäisen tärkeä. Seuraavaksi suunnittelin kyselylomakkeen ja haastattelukysymykset. Kyselylomakkeessa en huomioinut alaikäisiä vastaajia, koska olin ymmärtänyt Hillkkoihin ja Hukkisiin kuuluvan vain täysi-ikäisiä. Lisäksi kysymyksessä liittyen projektin kehityskohteisiin monet vastaajat olivat ymmärtäneen sen liittyvän heidän henkilökohtaisiin kehityskoh-teisiinsa. Myös kyselyn kohderyhmää olisi voinut motivoida esimerkiksi järjestämällä vastaajien kesken arvonnän, jotta vastauksia olisi tullut enemmän. Nämä asiat olisi voinut suunnitella huolellisemmin. Muuten olen pitkälti tyytyväinen tekemääni työhön ja saamiini tuloksiin.

Se, toteutuiko opinnäytetyöni tavoite yleisötyöprojektien kehittämistä ja jatkuvuuden tukemisesta, selviää luonnollisesti vasta tulevaisuudessa. Uskon kuitenkin löytäneeni paljon projektien tärkeyttä perustelevia seikkoja, joita voidaan toivottavasti

hyödyntää myöhemmin. Lisäksi uskon muiden työni tavoitteiden toteutuneen. Toivon opinnäytetyöni olevan avuksi Helsingin Kaupunginteatterin yleisötyöntekijöille ja että heidän tärkeän työnsä jatkuisi kulttuuritarjonnan rikastuttajina.

LÄHTEET

- Helsingin Kaupunginteatteri. 2019 a. Markkinointi ja yleisötyö. [Verkkosivusto]. [Viitattu 6.2.2019]. Saatavana: <https://hkt.fi/backstage/markkinointi-ja-yleisotyo/>
- Helsingin Kaupunginteatteri. 2019 b. Tietoa meistä. [Verkkosivusto]. [Viitattu 20.2.2019]. Saatavana: <https://hkt.fi/tietoa-teatterista/>
- Helsingin Kaupunginteatterin yleisötyöosasto. 2017. Pääroolissa Jakomäki. Toimintasuunnitelma 2018. Helsingin Kaupunginteatteri. Julkaisematon.
- Helsingin Kaupunginteatterin yleisötyöosasto. 2018. Pääroolissa Jakomäki 2016-2018. Hankkeen loppuraportti. Helsingin Kaupunginteatteri. Julkaisematon.
- Helsingin kaupunki. 20.10.2017. Kulttuuri ja vapaa-aika: Tietoa meistä. [Verkkosivusto]. [Viitattu 30.1.2019]. Saatavana: <https://www.hel.fi/kulttuurin-ja-vapaa-ajan-toimiala/fi/tietoa-meista/>
- Helsingin kaupunki. 27.6.2018. Kulttuuri ja vapaa-aika: Helsingin malli. [Verkkosivusto]. [Viitattu 30.1.2019]. Saatavana: <https://www.hel.fi/kulttuurin-ja-vapaa-ajan-toimiala/fi/tietoa-meista/kulttuurin-palvelukokonaisuus/helsingin-malli/>
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uud. p. Hämeenlinna: Tammi.
- Hytti, J. 2005. Teatterituottajan opas. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Häti-Korkeila, M. 2010. Teatterinjohtamisen dramaturgiaa. Keskeiset tehtävät, arjen ongelmat ja rakenteelliset muutostarpeet. Helsinki: Helsingin yliopisto. Humanistinen tiedekunta. Filosofian, historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos. Teatteritiede. Väitöskirja.
- Jumppanen, J. 2019. Yleisötyöntekijä. Helsingin Kaupunginteatteri. Haastattelu 25.1.2019.
- Kirsi, K. 2007. Tietäen ja tanssien: Yleisötyön moninaiset mahdollisuudet. Teoksessa Ojala, Raija & Takala, Kimmo (toim.) Zodiak – Uuden tanssin tähden. [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 4.2.2019]. Helsinki: Like, 172 – 180. Saatavana: <https://disco.teak.fi/tanssi/katja-kirsi-tietaen-ja-tanssien/>
- Kuusi, S. & Tolvanen, A. 2011. Lyonin kulttuurityön malli – toimisiko se Helsingissä?. Raportti 10/2011. [PDF-tiedosto]. [Viitattu 30.1.2019]. Saatavana: <https://www.hel.fi/static/kulke/lyonraportti.pdf>

- Lehtinen, E. 23.10.2017. Tekeekö auktoriteetti johtajasta automaattisesti hyvän johtajan?. [Blogi-kirjoitus]. Konsultin jaarituksia. [Viitattu 13.3.2019]. Saatavana: <http://esalehtinen.blogijanne.fi/2017/10/23/tekeeko-auktoriteetti-johtajasta-automattisesti-hyvan-johtajan/>
- Moilanen, A. 27.8.2015. Duunari Jakomäestä: "Jakiksen maine on liioiteltu – täällä on samanlaista kuin muissakin lähiöissä". [Verkkoartikkeli]. Yle. [Viitattu 12.2.2019]. Saatavana: <https://yle.fi/uutiset/3-8082279>
- Neuvonen, M. 2019. Yleisötyövastaava. Helsingin Kaupunginteatteri. Haastattelu 25.1.2019.
- Neuvonen, M. 2015. Estradilla Jakomäki 2016-2018. Projektisuunnitelma. Helsingin Kaupunginteatteri. Julkaisematon.
- Salo, S. 2014. Mahdollinen teatterikävijä – tarkastelussa potentiaalinen uusi teatteriryö. [Verkkajulkaisu]. Tampere: Tampereen yliopisto. Viestinnän, median ja teatterin yksikkö, teatterin ja draaman tutkimus. Pro gradu –työ. [Viitattu 12.3.2019]. Saatavana: <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/96509/GRADU-1418985738.pdf>
- Silvennoinen, T. 2016. Teatterikokemuksen muutos tulevaisuudessa: Kysely ammattilaisille ja kuluttajille. [Verkkajulkaisu]. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. [Viitattu 12.3.2019]. Saatavana: <http://www.suomenteatterit.fi/wp-content/uploads/2016/12/Teatterikokemuksen-muutos-tulevaisuudessa-1.pdf>
- Sinivuori, T. 2002. Teatteriharrastuksen merkitys – teatteriharrastusmotiivit ja taiteellinen oppiminen teatteriesityksen valmistusprosessissa. [Verkkajulkaisu]. Tampere: Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Väitösk. [Viitattu 12.3.2019]. Saatavana: <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/67202/951-44-5336-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Suomen Kansallisteatteri. 16.7.2018. Yleisötyö: Yleisötyö tuo näyttämötaiteen lähelle. [Blogi-kirjoitus]. [Viitattu 4.2.2019]. Saatavana: <https://yleisotyo.fi/yleisotyo-tuo-nayttamotaiteen-lahelle/>
- Ventola, M-R. & Renlund, M. 2005. Draamaa ja teatteria yhteisöissä. Helsinki: Helsingin ammattikorkeakoulu Stadian julkaisuja B:5.

LIITTEET

Liite 1. Haastattelukysymykset

Liite 2. Kyselytutkimus

Liite 1. Haastattelukysymykset

Helsingin Kaupunginteatteri haastattelut 25.1.

Mirja Neuvonen, yleisötyövastaava

1. Mitä tarkoittaa yleisötyö teatterissa?
2. Mitä yleisötyöllä halutaan saavuttaa?
3. Miten yleisötyötä toteutetaan Helsingin Kaupunginteatterissa? Eroaako se muista teattereista?
4. Kauanko yleisötyötä on tehty Helsingin Kaupunginteatterissa?
5. Keille yleisötyö on tarkoitettu?
6. Miksi yleisötyö on tärkeää?
7. Mitä hyötyä yleisötyöstä on teatterille? Entä mahdollisesti haittaa?
8. Mikä on yleisötyön vaikutus teatterin budjettiin?
9. Miltä näyttää yleisötyön tulevaisuus? Entä omat toiveesi?

Jenny Jumppanen, yleisötyöntekijä

1. Mikä on Pääroolissa Jakomäki?
2. Mikä on Helsingin malli -hanke?
3. Miksi tämän tyyliset projektit ovat tärkeitä?
4. Tuetaanko tämän tyylisiä projekteja tarpeeksi?
5. Miten Jakomäki on kehittynyt alueena projektin vaikutuksesta?
6. Miten projekti on vaikuttanut Jakomäen asukkaisiin?
7. Mitä hyötyä projekteista on Helsingin Kaupunginteatterille?
8. Mitkä muut tahot hyötyvät? Miten?
9. Mihin tulee kiinnittää huomiota tulevissa projekteissa?
10. Syntyikö projektista tuloja? Miten mahdolliset tulot tullaan käyttämään/käytettiin?
11. Miltä näyttää tulevaisuus/mitä on tulossa?

Liite 2. Kyselytutkimus

Kyselytutkimus Pääroolissa Jakomäestä

Tämä on kyselylomake liittyen Pääroolissa Jakomäki-projektiin. Voit tarvittaessa jatkaa vastauksia takasivulle. Kysely on nimetön.

Rastita oikea vaihtoehto.

1. Sukupuoli nainen mies muu en halua kertoa
2. Ikä 18-29v 30-39v 40-49v 50-59v 60v tai yli
3. Olen opiskelija palkansaaja yrittäjä työtön
 eläkeläinen jokin muu, mikä? _____
4. Olen ollut projektissa mukana 1v tai alle 2v 3v

Vastaa kysymyksiin kirjoittamalla vastauksesi viivalle selkeällä käsialalla. Muutama lause riittää.

5. Miksi kiinnostuit Pääroolissa Jakomäki-projektista?

6. Mitkä olivat odotuksesi projektista? Toteutuivatko ne?

7. Miten koet kehittyneesi projektin aikana?

8. Miten projekti vaikutti hyvinvointiisi?

9. Koitko projektin itsellesi hyödylliseksi? Miksi/miksi et?

10. Mikä ei onnistunut? Mitkä asiat kaipaavat kehitystä?

11. Mitä toivot tulevaisuudelta?

12. Vapaaehtoinen lisäkommentti projektista.

Ympyröi oikea vaihtoehto.

- 1 = Täysin eri mieltä
2 = Osittain eri mieltä
3 = En osaa sanoa
4 = Osittain samaa mieltä
5 = Täysin samaa mieltä

13. Projekti oli hyvin suunniteltu.

1 2 3 4 5

14. Projektin järjestäjät olivat ammattitaitoisia.

1 2 3 4 5

15. Projekti toi positiivista sisältöä arkeeni.

1 2 3 4 5

16. Osallistuisin projektiin uudestaan.

1 2 3 4 5

17. Suosittelisin projekteihin osallistumista ystäville ja tutuille.

1 2 3 4 5

Kiitos vastauksistasi!